

Бойко Іван Володимирович,
старший науковий співробітник ДНДІ МВС України,
м. Київ, Україна
ORCID ID 0000-0002-1713-9098

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДЕОКУПАЦІЇ ДОНБАСУ

У статті досліджено деякі аспекти правового регулювання деокупації Донбасу, а також особливості державної політики щодо забезпечення встановлення державного суверенітету України при звільненні тимчасово окупованих територій Донбасу та відновлення на цих територіях конституційного ладу, захисту прав, свобод і законних інтересів людини та громадянина, забезпечення незалежності, єдності та територіальної цілісності України.

Викладено авторське розуміння поняття правового регулювання деокупації та реінтеграції Донбасу, концепції перехідного правосуддя, розкрито їх сутність, а також сформульовано обґрунтовані пропозиції з удосконалення правового врегулювання щодо відновлення державного суверенітету та територіальної цілісності України на тимчасово окупованій частині території Донбасу.

Ключові слова: державний суверенітет України, правове регулювання, деокупація та реінтеграції Донбасу, кримінальне судочинство.

Військова агресія Російської Федерації проти українського народу на сході України, яка продовжується понад п'ять років, стала центральною подією новітньої історії не лише нашої держави, а й Європейського Союзу та світової спільноти. Ця агресія залишається найгострішою проблемою сучасної України, без вирішення якої неможливо ні припинення загибелі українських військових, ні втрат мирного населення, ні задоволення потреб внутрішньо переміщених осіб, ні прискороного економічного зростання країни. Отож, у складному мінливому світі відбувається трансформація геополітичних, локальних і регіональних інтересів, при цьому Російська Федерація (далі – РФ) має наміри відновити статус “наддержави” у перерозподілі сфер впливу між Росією, Сполученими Штатами Америки та іншими супердержавами світової спільноти.

Наразі в Україні ще не напрацьовано чіткого системного розуміння деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій Донбасу ні у влади, ні в науковому та експертному середовищі. Це стосується стратегії, тактики, засадничих принципів політики деокупації та реінтеграції Донбасу, необхідність впровадження якої стала черговим викликом для державної політики України.

Водночас на сучасному етапі розвитку нашої країни дослідження питання законодавчого врегулювання деокупації та реінтеграції Донбасу є актуальним, оскільки прогалини в чинному законодавстві та правових нормах щодо відновлення державного суверенітету України на окупованій частині території Донбасу

потребують детального аналізу такого явища, як вивчення теоретико-методологічних засад деокупації й реінтеграції Донбасу та розуміння сутності цього явища.

Сьогодні наявні теоретичні розробки щодо особливостей відновлення державного суверенітету України на окупованій частині території Донбасу були предметом досліджень провідних вітчизняних учених: Д.В. Андреева, Б.І. Беззубка, Л.В. Беззубко, Н.Ю. Брюховецької, І.П. Булеєва, П.П. Гай-Нижника, В.П. Горбуліна, Т.В. Кашаніна, А.В. Кашаніна, І.О. Кресіна, М.М. Мазепи, В.В. Назарова, Г.М. Омельченка, Г.Ю. Попова та інших. Однак у сучасній науці міжнародного гуманітарного, кримінального та адміністративного права питання законодавчого врегулювання деокупації та реінтеграції Донбасу досліджувалися фрагментарно та недостатньо, ще на рівні теоретичного обґрунтування чимало важливих питань залишилося поза увагою вчених, що і зумовлює актуальність та важливість вивчення цієї проблеми.

Метою статті є науково-практичне дослідження сутності правового регулювання деокупації та реінтеграції Донбасу щодо відновлення державного суверенітету України на окупованій частині території Донецької та Луганської областей, визначення напрямів і необхідних практичних заходів із виконання правових норм міжнародного й вітчизняного законодавства, а також формулювання обґрунтованих пропозицій з удосконалення чинного законодавства України з деокупації й реінтеграції Донбасу.

Згідно зі ст. 1 та 2 Конституції України “Україна є суверенна і незалежна, демократична, правова держава. Суверенітет України поширюється на всю її територію. Територія України в межах наявного кордону є цілісною і недоторканою” [1]. У свою чергу, *суверенітет* – це одна з основних ознак кожної держави. Державний суверенітет України проголошений у Декларації про державний суверенітет України [2]. Відповідно до неї Парламент України проголосив державний суверенітет як верховенство, самостійність, повноту і неподільність влади Республіки в межах її території та незалежність і рівноправність у зовнішніх зносинах. Верховенство держави означає дію в межах її території тільки однієї публічної влади, яка визначає повноваження усіх державних органів і посадових осіб. Незалежність держави в міжнародних відносинах – це її непідпорядкованість будь-якій зовнішній владі, владі інших держав. Жодна частина території держави не може проголосити себе незалежною від суверенної влади держави.

Наразі, принципи міжнародного права охоплюють цілісність та недоторканність державної території. Цілісність означає заборону насильницького поділу території держави. Під *недоторканністю державної території* розуміють те, що інші держави зобов’язані утримуватися від будь-яких зазіхань на територію суверенних держав. Україна, як і будь-яка держава, на своїй території володіє всією повнотою суверенної влади, тобто лише вона здійснює територіальне верховенство.

Слід зазначити, що правове регулювання реалізації державної політики як загалом, так і в окремих її сферах – це встановлений системний процес злагодженого механізму, який має свою внутрішню структуру та функціонує в певному порядку. Тому реалізація державної політики щодо відновлення державного суверенітету на тимчасово окупованій частині території Донецької та Луганської областей має

© Boiko Ivan, 2020

бути урегульована відповідними правовими нормами. При цьому під **правовим регулюванням** ми розуміємо *упорядкування суспільних відносин, здійснюване державою за допомогою права і сукупності правових засобів, їх юридичне закріплення, охорона і розвиток*. Держава забезпечує життєдіяльність суспільства як системи через використання влади, а право – через нормативне регулювання.

Водночас у ст. 4 Закону України “Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях” від 18 січня 2018 р. № 2268-VIII визначено, що цілями державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях є: 1) звільнення тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях та відновлення на цих територіях конституційного ладу; 2) захист прав, свобод і законних інтересів фізичних та юридичних осіб; 3) забезпечення незалежності, єдності та територіальної цілісності України [3].

Проте розуміння величезних негативних наслідків збройного конфлікту на Донбасі для економіки країни й життя людей поєднує наше суспільство в прагненні до припинення збройного протистояння й започаткування на цій основі чинних правових норм міжнародного гуманітарного, кримінального права та вітчизняного адміністративного, кримінального права щодо правового механізму реалізації стратегії, тактики, засадничих принципів відновлення державного суверенітету України на окупованій частині території Донбасу та реінтеграції мешканців Донбасу в українське суспільство.

Нині на сході України створені псевдодержавні маріонеткові окупаційні адміністрації Російської Федерації в окупованих частинах Донецької та Луганської областей, триває масштабна мілітаризація регіону. Сформовані окупаційні збройні сили, які нараховують **близько 32 тис. бойовиків, із них 11 тис. – російський контингент** [4]. Це добре озброєні військові формування, які за чисельністю та боєздатністю не поступаються арміям окремих країн Європейського Союзу. Сьогодні на тимчасово окупованих територіях Донбасу здійснюється тотальна політико-ідеологічна “русифікація”, триває відчуження і відокремлення РФ цього регіону від України.

Сьогодні збройний конфлікт на сході України, за оцінками ООН, “є одним із смертоносних у Європі з часів Другої світової війни (01.09.1939–02.09.1945)”. За п’ять років війни на Донбасі **загибло 13 тис. людей, понад 28 тис. поранені, жертвами бойових дій на Донбасі стали понад 500 дітей із них 147 хлопчиків і дівчаток загинули, а 363 отримали травми**. Близько 1,8 млн жителів Донбасу і Криму стали внутрішніми переселенцями, понад 3,8 млн людей потребують гуманітарної допомоги внаслідок російської збройної агресії й окупації Донбасу. Окуповано 17 тис. км² Донецької й Луганської областей, разом із Кримом це складає 43,7 тис. км² – тобто 7,2 % території України. Залишається неконтрольованими 409,7 км українсько-російського кордону. Україна зазнала величезних фінансово-економічних втрат. А 27 % промислового потенціалу Донбасу незаконно переміщено до Росії разом із обладнанням 33 місцевих промислових гігантів [5; 6; 7].

Наразі під *реінтеграцією* слід розуміти: 1) відновлення єдиного цілого (лат. *re* – повторна дія й *integratio* – відновлення цілісності, воз’єднання); 2) повторне

об'єднання того, що раніше розколося, розпалося, дезінтегрувалося; 3) включення, залучення до певної спільноти [8]. Термін “окупація” означає тимчасове захоплення частини або всієї території однієї держави збройними силами іншої держави [9, с. 669].

У цьому розумінні суть реінтеграції полягає у спрощеній процедурі відновлення громадянства та, якщо окремо передбачено нормативними актами держави, різноманітна допомога у набутті звичного для особи соціального статусу [9, с. 410]. В останньому випадку вона може розглядатися як різновид натуралізації. Синонімами поняття реінтеграції є воз'єднання, об'єднання, відновлення, антонімами – дезінтеграція, розпад. Зауважимо також, що в юриспруденції поширене розуміння реінтеграції як поновлення особи у громадянстві держави у разі його втрати або попереднього виходу з громадянства.

Закордонні правники, науковці визначають реінтеграцію як явище, що стосується переважно адаптації окремих індивідів, що опинилися в певних соціальних, соціально-правових, соціально-економічних умовах, які ускладнюють або унеможливають їх участь у суспільному житті як повноцінних громадян нашого суспільства. Реінтеграція покликана усунути ці перешкоди, забезпечивши цих осіб правовими механізмами та моделями взаємодії та участі у суспільному житті [10].

Слід зазначити, що реінтеграція Донбасу є ключовим стратегічним завданням нашої держави, вона має багато спільного з правовою деокупацією тимчасово окупованої частини території Донбасу до України, з політикою деокупації, яка має стати неодмінною умовою правової та національної політики держави, в будь-якому випадку – це один з об'єктів досліджуваного явища. Крім того, реінтеграція потрібна в Україні не лише в контексті полегшення зворотної міграції, адже мешканці окупованих територій Донбасу теж повертатимуться в українське суспільство, правове, політичне, соціально-економічне, культурологічне, інформаційне тощо. Цей процес потребує застосування особливих підходів у правовій та міграційній політиці. Наразі окупована частина території Донбасу і її населення є ізольованими від України вже понад п'ять років, тому політика деокупації та реінтеграції в нашій державі в сучасних умовах її розвитку потребує низки правових механізмів законодавчого та нормативно-правового врегулювання і практичної її реалізації органами державної виконавчої влади.

З цього випливає, що питання деокупації та реінтеграції Донбасу є особливим процесом відновлення територіальної цілісності України та питанням як зовнішньої, так і внутрішньої політики держави. Найбільшими викликами для такої політики держави, на нашу думку, залишатимуться військовий конфлікт на сході України, високий рівень корупції та слабкість інститутів держави, покликаних забезпечувати верховенство права, відповідно до якого людина, її права та свободи визнаються найвищими цінностями та визначають зміст і спрямованість діяльності держави.

Отож, на наше переконання, під поняттям “**деокупація Донбасу**” необхідно розуміти комплекс заходів політичних, адміністративних, дипломатичних, правових, військових, економічних щодо звільнення тимчасово окупованої частини території Донецької та Луганської областей від збройних сил та інших військових

формувань Російської Федерації, підконтрольних їм бойовиків й окупаційних адміністрацій та відновлення державного суверенітету України в межах наявного й міжнародно визнаного державного кордону.

У свою чергу під поняттям “**реінтеграція Донбасу**” слід розуміти запровадження комплексу заходів адміністративних, правових, правоохоронних, соціально-економічних на вже деокупованій частині території Донбасу, спрямованих на відновлення цілісності умов правової та національної політики держави, а також залучення та воз’єднання мешканців Донбасу в українське суспільство.

Характеризуючи процес мирного врегулювання збройного конфлікту на Донбасі, необхідно наголосити, що для відновлення миру та нормального життя на окупованій частині території Донбасу Уряду України необхідно розробити та запровадити “**концепцію перехідного правосуддя**”. Концепція має передбачати відновлення прав жертв збройного конфлікту, відшкодування збитків для постраждалих, встановлення “історичної правди”, покарання воєнних злочинців та амністію тим злочинцям, які не вчиняли тяжких й особливо тяжких злочинів.

На нашу думку, під **концепцією перехідного правосуддя** слід розуміти об’єднанчі механізми, які мають повернути країну до мирного життя, відновити роботу державних структур на окупованих територіях Донбасу, де тривав збройний конфлікт.

Вивчено та проаналізовано міжнародний досвід виходу з кризи воєнного періоду, який передбачає чотири основні напрями: 1) *кримінальне судочинство* (*Criminal prosecutions*) – ефективне переслідування винних у вчиненні воєнних злочинів та грубих порушень прав людини; правовий захист жертв збройного конфлікту; вдосконалення законодавства, судової та слідчої практики; 2) *відшкодування* (*Reparations*) – створення національних механізмів відшкодування збитків жертвам, виплати їм компенсацій за спричинену фізичну та психічну шкоду, відшкодування збитків, відновлення порушених прав постраждалих від збройного конфлікту, надання їм медичної та психологічної допомоги, а також юридичних та соціальних послуг; 3) *констатація істини* (*Truth-telling*) – об’єктивна та неупереджена документальна реконструкція воєнних подій; розсекречення архівів та формування національного архіву фото / відеодокументів подій військового конфлікту; проведення досудового розслідування щодо осіб, які зникли та пропали безвісти; 4) *інституційні реформи* (*Institutional reforms*) – перевірка державних службовців чи кандидатів на відповідну посаду з метою визначення, чи були вони залучені до порушення прав людини під час збройного конфлікту; здійснення реформ правоохоронних органів у сфері забезпечення внутрішньої безпеки держави, реформ судових органів, секторів освіти, науки та засобів масової інформації.

Отже, запровадження зазначених чотирьох напрямів виходу з кризи воєнного періоду будуть об’єднувати практично всі можливі підходи до забезпечення стабільності у постконфліктному суспільстві в нашій державі.

Сьогодні основним офіційним документом, що окреслює процес мирного завершення збройного конфлікту, залишається прийнятий ще 12 лютого 2015 р. “Комплекс заходів з виконання мінських угод”, який містить 13 пунктів [11]. Ці угоди містять загальний перелік політичних, безпекових та соціально-гуманітарних заходів, водночас з моменту їх підписання минуло майже п’ять років, проте

жоден із пунктів заходів мінських угод не був виконаний сторонами військового конфлікту повною мірою. Військові зіткнення відбуваються періодично, хоча не мають такої інтенсивності, як улітку 2014 року.

Слід зауважити, що для досягнення миру в нашій державі необхідно виконати як Україні, так і Російській Федерації та окупаційним адміністраціям РФ в окупованій Донецькій та Луганській областях мінські угоди. Оскільки Рада Безпеки ООН на 7384-му засіданні на підтримку мінських угод одноголосно прийняла “Резолюція № S/RES/2202 (2015)” від 17 березня 2015 р., у якій *Рада Безпеки ООН констатувала*, що врегулювання ситуації у східних регіонах України можливе тільки шляхом мирного розв’язання нинішньої кризи, та *схвалила* “Комплекс заходів із виконання мінських угод”, прийнятих і підписаних у Мінську 12 лютого 2015 р. [12], й *вітала* Декларацію Президента РФ, Президента України, Президента Французької Республіки та Канцлера Федеративної Республіки Німеччини, якою було схвалено та підтримано “Комплекс заходів з виконання мінських угод” від 12 лютого 2015 р. [13]. У цій Декларації лідери держав запевнили, що робитимуть вклад у процес урегулювання збройного конфлікту на сході України та використовувати свій вплив на відповідні сторони, щоб сприяти виконанню мінських угод. Але необхідність виконання і дотримання мінських угод зазначеними вище сторонами військового конфлікту на сході України на цьому етапі викликає серйозне занепокоєння. Адже сьогодні тільки Україна виконала деякі пункти мінських угод, а з боку Російської Федерації та її сателітів – окупаційних адміністрацій РФ в окупованій частині території Донецької та Луганської області, жодного пункту мінських угод повністю не виконано. Попри те мінські угоди зберігають свою чинність, оскільки найважливіше їхнє значення в тому, що Рада Безпеки ООН своєю “Резолюцією № S/RES/2202 (2015)” від 17 березня 2015 р. схвалила мінські угоди, а Росія формально визнає територіальну цілісність України, навіть якщо в реальному житті вона не робить цього.

Одним із ключових правових актів щодо виконання **пунктів 4 та 12 політичної частини, а також пунктів 7 і 8 соціально-гуманітарної частини** мінських угод від 12 лютого 2015 року є прийнятий 16 вересня 2014 року Закон України “Про особливий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей” [14]. Аналізуючи згаданий вище Закон, слід зауважити, що він містить такі *позитивні норми*: 1) Уряд України зобов’язується здійснювати соціально-економічний розвиток Донбасу на підставі угод з органами місцевого самоврядування; 2) запроваджується спеціальний економічний режим для відновлення промисловості регіону, залучення кредитів та інвестицій для його розвитку; 3) у держбюджеті України має бути захищена стаття видатків на соціально-економічну підтримку регіону.

Щодо недоліків норм, закладених у Законі: *по-перше*, відповідно до ч. 1 ст. 3 Закону “Держава гарантує відповідно до закону недопущення кримінального переслідування, притягнення до кримінальної, адміністративної відповідальності та покарання осіб – учасників подій на території Донецької, Луганської областей”. Утім ця правова норма ч. 1 ст. 3 зазначеного Закону не відповідає положенням, законів України про кримінальну відповідальність, що містяться у чинних міжнародних договорах, згоду на обов’язковість яких надано Верховною Радою України

© Boiko Ivan, 2020

(ч. 5 ст. 3) Кримінального кодексу України (далі – КК України) [15]. Наразі Україна підписала Римський статут Міжнародного кримінального суду від 17 липня 1998 р. ще у 2000 р. [16]. Однак перед тим, як подати договір на ратифікацію до Верховної Ради України, Конституційний суд України за зверненням Президента України про перевірку цього статуту на законність встановив, що в правових нормах Римського статуту вказано, що Міжнародний кримінальний суд (далі – МКС) *доповнює національні правові органи*. А Конституція України не визначала юрисдикцію Римського статуту та не передбачала такого доповнення. Тому Конституційний суд України визнав неконституційним Римський статут Міжнародного кримінального суду. Через це МКС роками не мав права розслідувати злочини, вчинені в Україні.

Таким чином, нашій державі необхідно було виконати взяті на себе зобов'язання, тому Парламент України прийняв Закон України “Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)” від 2 червня 2016 р. № 1401-VIII, яким внесено зміни до Основного Закону України. Так, відповідно до ч. 6 ст. 124 “Правосуддя в Україні здійснюють виключно суди”, *“Україна може визнати юрисдикцію Міжнародного кримінального суду на умовах, визначених Римським статутом Міжнародного кримінального суду”* [17]. Відповідно до зазначеного Закону правові норми Конституції України є чинними тільки через три роки з дня, наступного за днем його опублікування.

Разом з тим, відповідно до статті 5 “злочини, що підпадають під юрисдикцію суду” Римського статуту Міжнародного кримінального суду від 17 липня 1998 р. є воєнні злочини [16]. Отже, учасники військового конфлікту, які вчинили воєнні злочини на окупованій частині території Донецької та Луганської областей України відповідно до Римського статуту будуть притягнуті Міжнародним кримінальним судом (місцевими, апеляційними судами та Касаційним кримінальним судом Верховного Суду України) до кримінальної відповідальності.

Водночас згідно з ч. 2 ст. 8 “Воєнні злочини” зазначеного Римського статуту, вказано, що **воєнні злочини** – це серйозні порушення Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 р., зокрема будь-яке з наступних діянь проти осіб або майна, що охороняються згідно з положеннями відповідної Женевської конвенції: 1) *умисне вбивство*; 2) *тортури або нелюдське ставлення, включаючи біологічні експерименти*; 3) *умисне спричинення страждань або серйозних тілесних ушкоджень або збитку здоров'ю*; 4) *примус військовополоненого або іншої особи, що охороняється, до служби в збройних силах ворожої держави*; 5) *незаконна депортація або переміщення, або незаконне позбавлення волі*; 6) *узяття заручників*; 7) *умисне нанесення ударів по персоналу, об'єктам, матеріалам, підрозділам або транспортним засобам, залученим до надання гуманітарної допомоги або в місії з підтримки миру відповідно до Статуту Організації Об'єднаних Націй, поки вони мають право на захист, яким користуються цивільні особи або цивільні об'єкти міжнародного права озброєних конфліктів*; 8) *посягання на життя і особу, зокрема вбивство в будь-якій формі, спричинення каліцтв, жорстоке звернення і тортури*; 9) *вбивство або поранення комбатанта, який, склавши зброю або, не маючи засобів захисту, беззастережно здався*; 10) *віроломне вбивство або поранення осіб, що належать до ворожої нації або армії*; 11) *застосування куль, які легко розриваються або*

сплющуються в тілі людини, таких як оболонкові кулі, тверда оболонка яких не покриває всього сердечника або має надрізи тощо. Крім цього, для злочинів у т. ч. воєнних, що підпадають під юрисдикцію Міжнародного кримінального суду, не встановлюється ніякого строку давності (ст. 29 Статуту).

Отже, Парламенту України одночасно з ратифікацією Римського статуту Міжнародного кримінального суду вказані вище **види воєнних злочинів** необхідно імплементувати до кримінального законодавства України.

Таким чином, викладене дає підстави для таких **висновків**: **1.** Верховній Раді України необхідно негайно ратифікувати Римський статут Міжнародного кримінального суду від 17 липня 1998 року та імплементувати правові норми цього Статуту до кримінального законодавства України та Закону України “Про судоустрій і статус суддів”. **2.** Кабінету Міністрів України терміново розробити та запровадити постанову “**Про концепцію (систему) перехідного правосуддя**”, якою передбачити пакет перехідних законодавчих актів, що сприятимуть відновленню державного суверенітету та територіальної цілісності України, та подати їх до Верховної Ради України для прийняття, зокрема: “Про місцеві вибори в окремих районах Донецької та Луганської областей”; “Про вільну економічну зону на територіях Донецької та Луганської областей”; “Про внесення змін до Закону України “Про правовий режим надзвичайного стану”; “Про амністію” (амністія тільки тим учасникам військового конфлікту, які не вчиняли *тяжких та особливо тяжких злочинів*); “Про недопущення переслідування та покарання осіб – учасників подій на території Донецької та Луганської областей”, “Про колаборантів”; “Про репарації жертвам воєнного конфлікту”; “Про реституцію земель”; “Про повернення нерухомого майна”; “Про потерпілих”; “Про єдиний реєстр жертв збройного конфлікту”; “Про порядок відшкодування шкоди фізичним і юридичним особам, заподіяної в результаті військової агресії РФ на територіях окремих районів Донецької й Луганської областей”; “Про Міжнародний фонд реінтеграції окремих районів Донецької й Луганської областей”; “Про недопущення переслідування та покарання осіб – учасників подій на території Донецької й Луганської областей”; “Про перехідну адміністрацію на тимчасово окупованій частині території Донбасу” тощо. **3.** Кабінету Міністрів України спільно з Міністерством у справах ветеранів, тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб України, а також з державними військовими адміністраціями Донецької та Луганської областей необхідно, зокрема: розробити зведений реєстр зруйнованого та пошкодженого житла, промислових будівель, майна тощо в деокупованому Донбасі для їх реєстрації, який затвердити постановою Уряду України; виділити кошти (компенсувати їх витрати) на проведення експертизи вартості пошкодженого і зруйнованого житла, будівель, майна та складання дефектного акта; сформулювати та запровадити реєстр заборгованості з виплати заробітної плати, пенсій, пенсій за інвалідністю, допомоги дітям та інших соціальних виплат тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996. № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України від 23.07.1996. № 30. Ст. 141.

2. Декларація про державний суверенітет України: прийнята Верховною Радою Української РСР від 16.06.1990. № 55–ХІІ. Відомості Верховної Ради Української РСР від 31.07.1990. № 31. Ст. 429.

3. Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях: Закон України від 18.01.2018. № 2268-VIII. Відомості Верховної Ради України від 09.03.2018. Ст. 54.

4. Війна на Донбасі: реалії і перспективи врегулювання. URL: http://razumkov.org.ua/uploads/article/2019_Donbas.pdf (дата звернення: 10.01.2020).

5. Виступ Президента України на дебатах ГА ООН з питання: “Ситуація на тимчасово окупованих територіях України” 20 лютого 2019 р. Офіційне інтернет-представництво Президента України. URL: <https://www.president.gov.ua/news/vistup-prezidenta-ukrayini-na-debatah-generalnoi-asambleyi-53282> (дата звернення: 10.01.2020).

6. Зцілити і душу, і тіло: історії поранених дітей Донбасу. Актуально 28 серпня 2019 р. URL: <https://gordonua.com/tags/proekt-donbass-i-mirnye.html> (дата звернення: 23.10.2019).

7. *Ельченко В.Ю.* В ООН: вимушеними переселенцями стали 4 % населення України. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2330017-elcenkovo-on-vimusenimipereselencami-stali-4-naselenna-ukrayini.html> (дата звернення: 10.01.2020).

8. Реінтеграція. Политический словарь. URL: <http://www.onlinedics.ru/slovar/pol/r/reintegratsija.html> (дата звернення: 10.01.2020).

9. Великий глумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. Київ, Ірпінь: ВТФ “Перун”, 2002. 1440 с.

10. *Fonseca A.* Reintegration. Effective approaches. International Organization for Migration, 2015. P. 3.

11. Комплекс заходів щодо виконання мінських угод URL: <https://uk.wikisource.org/wiki/> (дата звернення: 10.01.2020).

12. Резолюція Ради Безпеки ООН № S/RES/2202 (2015) URL: <https://uk.wikisource.org/wiki/> (дата звернення: 10.01.2020).

13. Декларація президентів РФ, України, Франції та канцлера Німеччини на підтримку Комплексу заходів з виконання мінських угод URL: <https://uk.wikisource.org/wiki/> (дата звернення: 10.01.2020).

14. Про особливий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей: Закон України від 16.09.2014. № 1680-VII. Відомості Верховної Ради від 07.11.2014. № 45. Ст. 2043.

15. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001. № 2341-III. Відомості Верховної Ради України від 29.06.2001. № 25. Ст. 131.

16. Римський статут Міжнародного кримінального суду, укладено в Римі 17.07.1998 Статут набрав чинності 07.07.2002 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588/print (дата звернення: 10.01.2020).

17. Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя): Закон України від 02.06.2016. № 1401-VIII. Відомості Верховної Ради України від 08.07.2016. № 51. Ст. 1799.

REFERENCES

1. Konstytutsia Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 28.06.1996. N 254k/96-VR. “Constitution of Ukraine: Law of Ukraine of 28.06.1996. No. 254k / 96-VR”. Vidomosti Verkhovnoi Rady of Ukraine, dated 23.07.1996. No. 30. Art. 141. [in Ukrainian].

2. Deklaratsia pro derzhavnyi suverenitet Ukrainy: pryiniata Verkhovnoi Radoiu Ukrainskoi RSR vid 16.06.1990 N 55-XII. “Declaration of State Sovereignty of Ukraine”: Adopted by the Verkhovna Rada of the Ukrainian SSR on 16.06.1990. No. 55 – XII. Vidomosti Verkhovnoi Rady of Ukrainian RSR vid 31.07.1990. No. 31. Art. 429. [in Ukrainian].

3. Pro osoblyvosti derzhavnoi polityky iz zabezpechennia derzhavnogo suverenitetu Ukrainy na tymchasovo okupovanykh terytoriiakh u Donetskii ta Luhanskii oblastiakh: Zakon Ukrainy vid 18.01.2018. N 2268-VIII. “On the features of state policy on securing state sovereignty of Ukraine in the temporarily occupied territories in Donetsk and Luhansk regions”: Law of Ukraine of 18.01.2018. No. 2268-VIII Vidomosti Verkhovnoi Rady of Ukraine, dated 09.03.2018. Art. 54. [in Ukrainian].

4. Viina na Donbasi: realii i perspektyvy vregulivannia. “Donbas War: Realities and Prospects for Settlement”. URL: http://razumkov.org.ua/uploads/article/2019_Donbas.pdf (date of application: 10.01.2020) [in Ukrainian].

5. Vystup Prezidenta Ukrainy na debatakh HA OON z pytannia: situatsia na tymchasvo okupovanykh terytoriiakh Ukrainy 20.02.2019. “Statement by the President of Ukraine at the UN General Assembly Debate on the Situation in the Occupied Territories of Ukraine February 20,

© Boiko Ivan, 2020

2019". Official web-site of the President of Ukraine. URL: <https://www.president.gov.ua/news/vistup-prezidenta-ukrayini-na-debatah-generalnoyi-asambleyi-53282> (date of application: 10.01.2020) [in Ukrainian].

6. Zsilyty i dushy i tilo: istorii poranenykh ditei Donbasy. "Heal the soul and body: stories of wounded children Donbas". Updated August 28, 2019. URL: <https://gordonua.com/tags/proekt-donbass-i-mirnye.html> (date of application: 10.01.2020) [in Ukrainian].

7. *Yelchenko V.Yu.* V OON: Vymushenymy perestlentsiamy staly 4 % naseleattia Ukrainy. "In the UN: 4% of the population of Ukraine have been displaced". URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2330017-elcenkovoon-vimusenimipereselencami-stali-4-naselenna-ukraini.html> (date of application: 10.01.2020) [in Ukrainian].

8. Reintegratsiia. "Reintegration". Political Dictionary. URL: <http://www.onlinedics.ru/slovar/pol/r/reintegratsija.html> (date of application: 10.01.2020) [in Russian].

9. Velkyi tлумachnyi slovnyk ukrainskoi movy. "The Great Explanatory Dictionary of modern Ukrainian" / text. and ed. V.T. Busel. Kyiv, Irpin: VTF Perun, 2002. 1440 p. [in Ukrainian].

10. *Fonseca A.* (2015) Reintegration. Effective approaches / International Organization for Migration. P. 3. [in English].

11. Kompleks zakhodiv shchodo vykonannia minskykh uhod. "Complex of measures for implementation of Minsk agreements" URL: <https://uk.wikisource.org/wiki> (date of application: 10.01.2020) [in Ukrainian].

12. Rezoliutsiia Rady Bezpeky OON N S/RES/2202. "UN Security Council Resolution No. S / RES / 2202" (2015). URL: <https://uk.wikisource.org/wiki> (date of application: 10.01.2020) [in Ukrainian].

13. Deklaratsiia prezidentiv RF, Ukrainy, Frantsii ta kantslera Nimechchyny na pidtrymku Kompleksu zakhodiv z vykonannia minskykh uhod. "Declaration by the Presidents of the Russian Federation, Ukraine, France and the Chancellor of Germany in support of the Complex of measures for the implementation of the Minsk agreements". URL: <https://uk.wikisource.org/wiki> (date of application: 10.01.2020) [in Ukrainian].

14. Pro osoblyvyi poriadok mistsevoho samovriaduvannia v okremykh raionakh Donetskii ta Luhanskii oblastiakh: Zakon Ukrainy vid 16.09.2014. N 1680-VII. "On the special order of local self-government in certain regions of Donetsk and Luhansk regions: Law of Ukraine of 16.09.2014. No. 1680-VII". Vidomosti Verkhovnoi Rady of Ukraine dated 07.11.2014. No. 45 Art. 2043. [in Ukrainian].

15. Kryminalnyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 05.04.2001. N 2341-III. "The Criminal Code of Ukraine: Law of Ukraine of 05.04.2001. No. 2341-III". Vidomosti Verkhovnoi Rady of Ukraine dated 29.06.2001. No. 25. Art. 131. [in Ukrainian].

16. Rymskyi statut Mizhnarodnoho kryminalnoho sudu, ukladeno v Rymi 17.07.1998. "Rome Statute of the International Criminal Court, concluded in Rome 17.07.1998". The Statute entered into force 07.07.2002. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588/print (date of application: 10.01.2020) [in Ukrainian].

17. Pro vnesennia zmin do Konstytutsii Ukrainy (shchodo pravosuddia): Zakon Ukrainy vid 02.06.2016. N 1401-VIII. "On Amendments to the Constitution of Ukraine (on Justice): Law of Ukraine of 02.06.2016. No. 1401-VIII". Vidomosti Verkhovnoi Rady of Ukraine dated 08.07.2016. No 50. Art. 1799. [in Ukrainian].

UDC 342.2/7: 340.13 (477)

Boiko Ivan,

Senior Researcher, State Research Institute MIA Ukraine,

Kyiv, Ukraine

ORCID ID 0000-0002-1713-9098

CERTAIN ASPECTS OF THE LEGAL REGULATION OF DONBAS DE-OCCUPATION

Certain aspects concerning legal regulation of Donbas de-occupation, taking into account modern tendencies of development of the science of international humanitarian, criminal law, and the current domestic administrative and criminal law

© Boiko Ivan, 2020

DOI (Article): [https://doi.org/10.36486/np.2020.1\(47\)](https://doi.org/10.36486/np.2020.1(47))

Issue 1(47) 2020

<http://naukaipravookhorona.com/>

are investigated in the article, as well as the peculiarities of State policy for ensuring the establishment of State sovereignty of Ukraine during the liberation of the temporarily occupied territories of Donbas and the restoration of constitutional order in these territories, for the protection of human and civil rights, freedoms and legitimate interests, and for ensuring the independence, unity and territorial integrity of Ukraine.

The international experience of overcoming the crisis of the war period has been studied and analyzed, which includes four main areas: criminal proceedings – effective prosecution of war crimes, legal protection of victims of armed conflict, improvement of legislation, judicial and investigative practice; compensation – establishment of mechanisms ensuring compensation for victims of the slaughter conflict and restoration of the violated rights of victims; ascertaining the truth – declassification of archives and establishment of a national archive of military events; conducting pre-trial investigation of persons missing and disappeared in the military conflict; institutional reforms – implementation of reforms of law enforcement agencies in the sphere of ensuring the internal security of the state, reforms of the judiciary, education, science and media sectors.

Areas and necessary practical measures of legal regulation of the de-occupation and reintegration of Donbas in order to implement legal norms of international and domestic legislation have been defined. Implementing the legal norms of the Rome Statute of the International Criminal Court in the domestic criminal legislation of Ukraine has been proposed.

The author's understanding of the notion of legal regulation, de-occupation and reintegration of the Donbas, the concept of transitional justice are described, their essence is revealed, and also the justified proposals on the improvement of legal regulation to restore state sovereignty and territorial integrity of Ukraine in the occupied part of the Donbas are formulated.

Keywords: state sovereignty of Ukraine, legal regulation, de-occupation and reintegration of Donbas, criminal proceedings.

Отримано 18.02.2020